

PENITENCIARUL FĂGĂRAȘ

Scurt istoric

În anii '50, guvernarea comunistă a transformat cetatea Făgărașului dintr-un monument istoric de arhitectură într-un loc de detenție destinat cadrelor poliției și ale Siguranței din perioada interbelică. În anul 1950, cetatea a fost preluată de către Direcția Generală a Penitenciarelor, în interiorul ei fiind organizată o închisoare politică care a funcționat în perioada 1950-1960. Din anul 1960 ea a găzduit muzeul Țării Făgărașului.

Penitenciarul Făgăraș, supranumit „Închisoarea polițiștilor”, se găsea în mijlocul cetății, fiind adăpostit de zidurile înalte și masive ale acesteia. Cetatea era înconjurată, pe o rază de cca 60-100 m, cu baltă și păpuriș. Închisoarea era o construcție masivă, având un zid vechi cu o grosime variind între 2 și 3 m. Toate ușile și ferestrele închisorii erau prevăzute cu gratii de fier. Securitatea închisorii era dată de poziția, dar și de construcția geometrică a cetății care oferea posibilitatea de a se face legătura între posturile de pază. Încercările de evadare erau imposibile în condițiile în care posturile de santinelă erau instalate atât înăuntrul cetății, cât și în curtea exterioară a închisorii. Spațiile de detenție erau organizate în castel, iar curtea exterioară era destinată administrației închisorii. Celulele pentru tortură se găseau la subsolul castelului. Construite în perioada medievală, acestea erau pe jumătate îngropate în pământ, scunde, înguste, cu bare solide de fier în loc de uși.

Penitenciarul Făgăraș a fost încadrat alături de alte penitenciare, ca Târgșor, Mislea, Pitești, Mărgineni, în cea de-a doua categorie, a așa-ziselor penitenciare închise, destinate deținuților cu gradul sporit de pericolozitate. La art. 28 literele c, e, g din cap. II, „Drepturile deținuților aflați în prevenție și condamnați al regulamentului privind primirea, deținerea, paza și regimul deținuților în penitenciare”, se prevedea că deținuții preveniți puteau primi lunar pachet și să aibă vorbitor cu familia pe baza aprobării organelor anchetatoare, fără a se face restricție pentru deținuții contrarevoluționari aflați în prevenție. Articolul 30 și 31 ale aceluiași regulament prevedeau că deținuții contrarevoluționari aveau dreptul de a primi o dată la trei luni pachet și de două ori pe an aveau dreptul la vorbitor cu familia și la trimiterea și primirea de scrisori.

În prima jumătate a anului 1950, la penitenciarul Făgăraș erau 101 deținuți de drept comun. A urmat popularea închisorii, în toamna aceluiași an, cu deținuți politici din rândul cadrelor Poliției și Siguranței din perioada interbelică. Între cei care au fost închiși la închisoarea Făgăraș se regăseau și generalii Vasile Zorzor, Gheorghe Liteanu sau Emanoil Leoveanu. Penitenciarele anilor '50 se caracterizau prin lipsa igienei, sănătatea precară a deținuților, alimentația insuficientă, mortalitate ridicată. Închisoarea Făgăraș s-a încadrat și ea în această categorie de penitenciare, în condițiile în care **frigul, foamea și lipsa oricărei forme de îngrijire medicală au fost cauzele unui număr mare de decese în rândul deținuților**. În volumul său de memorii, „A doua facultate”, medicul Stanciu Stroia, fost deținut politic aflat în trecere pe la penitenciarul Făgăraș în anii '50, descria regimul alimentar al deținuților: „Hrana dintr-o zi se compunea din 250 g pâine relativ proaspătă, ceea ce însemna 500-600 calorii de hrană ușor digerabilă, și un terci de porumb mizerabil”. Conform sintezei întocmite asupra rapoartelor comisiilor de control instituite în baza ordinului nr. 405/1955, la penitenciarul Făgăraș nu erau medici angajați, ceea ce ducea la o asistență medicală nesatisfăcătoare. Pe

lângă aceasta, erau unii oficanți sanitari fără școli de specialitate și insuficienți pregătiți, ceea ce făcea ca rezultatele lor să fie slabe. Datorită faptului că spitalul penitenciar Văcărești nu dispunea de posibilități de spitalizare suficiente, aceasta făcea ca o serie de deținuți cu boli contagioase să stea în infirmeriile unităților luni de zile. Astfel era cazul penitenciarului Făgăraș, care avea în infirmeria lui un procent mare de bolnavi cronici gravi, care necesitau tratamente de specialitate ce nu se puteau face la infirmeria penitenciarului. Iar aprobările pentru internarea lor veneau cu foarte mari întârzieri sau nu se dădeau deloc. În plus, instrumentarul medical era insuficient față de nevoile infirmeriei.

Conform registrelor actelor de deces cercetate de istoricul Ioan Ciupea, în închisoarea Făgăraș au fost înregistrate 166 de decese, care au survenit, pe ani, astfel: 1950 - 1, 1951 - 12, **1952 - 27**, 1953 - 16, 1954 - 12, 1955 - 2, 1956 - 1, 1957 - 15, 1958 - 14, 1959 - 58, 1960 - 7. O analiză a evoluției numărului deceselor în penitenciarul Făgăraș indică modul în care a evoluat sistemul represiv în România, în perioada 1950-1960.

În perioada în care Fizula Refic a fost locțiitor politic al Penitenciarului Făgăraș, 31 decembrie 1951 – 21 noiembrie 1952, unitatea a fost condusă de maiorul Iosif Mraviov (21 decembrie 1951 – 30 noiembrie 1954).

Închisoarea Făgăraș a fost desființată în anul 1960.

Sursa: Andrei Muraru (coord.), *Dicționarul penitenciarelor din România comunistă (1945-1967)*, Polirom, Iași, 2008, pp. 301-310. Textul dedicat închisorii de la Făgăraș a fost realizat de Cristina Roman.